

san 1982

san tan ni kelennan — nimòrò 129
 nowanburu kalo — san 1982
bp:24 - bamakò (mali)
 télèfòn: 22-21-04 CCP : 0155
 dòròmè 5

kibarudilaw kuntigi: amadu ganyi-kanté

kibaru

a bè bò kalo o kalo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

dònballiya sen bè balo nafamako la

Jamanaw bënnna don kelen min kan, k'o sugandi, k'o kë balokow nyefòli don ye, n'o ye nowanburu kalo tile I6 ye, kòrô min b'o la, o ye balo nafa ye hadamaden farikolo ma.

O de kòsón a bè jira mógo la ko ka dumuni kë k'i kònò fa ani ka dumuni kë walasa o dumuni ka nafa caman nyè i farikolo ye, olu tè kelen ye.

Fantan jamanaw la, mógo caman bè dumuni kë kònò fali de kòsón ; dòw yèrè tè dumuni sòrò ka se kònò fali ma, bawo, o se t'u ye.

N'an y'o lajè a cogo la, an b'a fayaya mun kòsón fantan jamanaw mógo tè mèn nyenamayala i n'a fô setigi jamanaw mógo. O kòrô tè k'a fô ko fantan jamanaw mógo tè balo nafamaw dòn ; nka olu sòròli tuma bée, o de se t'u ye.

mèriw sigira

Kabini san 1982 ôkutôburu kalo tile 7 don, kanpayi daminèna mali mèriw konseye minisipo kuraw sigili kòsón kominiw bée kònò, n'olu bè bén komini 19 ma minnu bée Kayi; Kita; Nyoro; Kulukòrô; Kati; Kúcalà; Buguni; Sikaso; Segu; San Moti; Tumutu; Gawo; ani Bamako disitiriki komini wòoro.

Wote kèra san 1982 ôku tòburu kalo tile 24 don a komini kelen kelen bée kònò ni nisondiya ani faso kanu ye, minnu y'a jira jamana nyémogòw la ko bén ani kanu bée Mali kònò.

O de siratigè la, a bè jira mógo la ko fèn caman bè sòrò an ka jamanaw kònò minnu nafaw ka bon hadamaden farikolo ma, n'u sòngò ka nògòn, n'u bè sòrò yorò bée i n'a fô shèfan; nònò, shò, woson, bananku n'a nyogòñaw ani jègè.

Sogo ka gèlèn, o ye tinyè ye. Nka, a dònneñ don ko shèfan, wali shò, ani nònò, k'olu nafa ka bon farikolo ma i n'a fô sogo.

A kèra cogo o cogo, dònballiya sen bè balo nafamako la ; ni mógo tè fèn o fèn dòn, i ka waleya tè s'o ma. O de kòsón mógo caman b'a bolo kòrô jègè bila a sen kòrô ta kama.

Kuma minnu fôlen filè nin ye, olu ka kan k'an són hakili fila la, n'olu filè nin ye :

An ka kan k'a dòn ko balo nafamaw bè sòrò an yèrèw ka sènèfènw a n'an ka marafènw na, i n'a fô jègè ; shèfan; shò, nònò, n'olu barika ka bon kòsèbè

"KABAARU" boli baaraw

Kibaru kalannaw n'a kanubagaw bée bée Moti zurunâliko kalama, n'o ye "KABAARU" min bénna bò fulakan; kòrôbòròkan; bozokan ani dogonkan na.

O siratigè la, an bée jama ladònniya k'a konyè sigira bolo kelen kan, bawo, "UNESCO" ye dònnekèla dò bila kana, n'o ye BELIMOKI Fayisali ye, min bénna a baara daminè.

Ni kow kèra u cogo la, a kaca a la, "KABAARU" nimòrò fòlò bée són ka bò, ka bén san 1983 zanwuye kalo tile fòlò ma.

kibaru kalanbagaw kuma yòrò

dakabana den

musokòrònín in tun bë dugu dò la, n'o dugu tògò ye Kolokòtò. denmuso saba tun b'a fè. a denmuso ninnu bëe tun sera cèlataa ye. nka, ni cè fèn o fèn tun bòra a denmusow nò fè, musokòrònín tun bë o faga.

o
o o

balimakè saba bòra ko olu bë taa musokòrònín denmuso saba nyini furu la. o tuma y'a sòrò, u ba kònòma tun bë cènin dò la.

don min na, muso denkè saba bòra ka taa taama in na, o dugusèjè, muso yèrè taara ji ta la kòlòn da la. a ye ji bò. tuma min na, a bëna i nyun a ka daga falen ji la, a konyèna. a kònòma bë den min na, oy'i to kònòla k'a fò :

- "n ma, i tè n wolo, n ka i nyun?"
- a ba y'a jaabi :
- "den min ko ka ale wolo, o bë se k'a yèrè wolo."

den ye a yèrè wolo, k'a yèrè ko. o tuma la, a ba ko a ma :

- "i y'i yèrè wolo, k'i ko, i t'i tògò da sa?"

den ko o ye tinyè ye, k'ale bëna wele "Sunikori".

o
o o

o kèra tuma min na, a ba ko a ma :

- "tèmè, an ka taa so."
- den bilala a nyè, ka dugu sira minè. u dontòla dugu kònò, u ni cèkòròba saba bënnna. olu kabara. u ko :
- "e muso in kònòma tèmèna anw na sisan, e wolola fo k'i den bila i nyè ka taa so?"

Sunikori ko olu ma :

- "aw bëe da ka yèlèma aw tòn na." a y'o fò yòrò min na, o kèra ten. Sunikori n'a ba ye sira minè ka taa.

u taara se musokòrònín kulu dò ma, olu fana kabara, ka segin cèkòròba saba ka kuma kan kelen kan.

Sunikori ye olu fana da yèlèma u tòn na.

u donnen so kònò, Sunikori fa fana kabara. a ko a muso ma :

- "e kònòma taara ji ta yòrò la, e ni den taamalen bë na nyògòn fè?"

a y'o bò yòrò min na a da, Sunikori y'a da yèlèma a tòn na, ani k'a fò ko :

- "faya t'a la. ni mògò min ye nin fò ne ma, ne bë o da yèlèma a tòn na."

o
o o

o bëe tèmènen kò, Sunikori y'a ba nyinika a kòròkè saba taa yòrò la. a ba k'a ma :

- "u bë muso nyini yòrò la Kolokòtò musokòrònín fè."

Sunikori hamina, a ko :

- "n ba, basi mugu bò n ye joona. ni n ma taa sisán n kòròkèw nò fè, Kolokòtò musokòrònín bë u bëe faga."

o yòrònín kelen na, Sunikori ba ye o baara kè. o tuma la, Sunikori ye Kolokòtò sira minè. a bòlen dugu kò fè, a tun ye mògò o mògò da yèlèma u tòn na, a y'o bëe da segin u nò na. o tèmènen kò, a y'a yèrè kè fununfunun ye. a kunna a kòròkèw la sira fè.

olu y'a ye tuma min na, u ye a nyinika a bò yòrò la. a k'u ma :

- "aw tè ne dòn de ?"

kòròkè saba bëe ko : - "ayi".

a k'u ma : - "ne ye aw dògònin de ye. aw bòra k'an ba kònòma to den min na, o den de ye ne ye. mògò y'a fò n ye k'aw b'a fè ka taa Kolokòtò musokòrònín denmuso saba nyini furu la. sungurun saba ninnu ba dun ka jugu, subaga belebele dòn. ni ne ma na aw nò fè, a bë aw bëe faga. bawo, aw ye ne kòròkèw ye, nka aw tè ko dòn. n nana k'aw bò bolo la, k'aw kisi."

o
o o

u ye sira minè nyògòn fè, ka se Kolokòtò dugu kònò. u ye musokòrònín ka so nyini k'a yòrò dòn, u jìginna a kan, k'u dantigè. musokòrònín y'u bisimila, k'a fò ko kòròkè saba n'u dògònin bëe bë si ale denmuso sungurun saba fè. Sunikori k'a ma :

- "ne bë si e musokòrònín fè. ne kòròkèw ni sungurunw bë si."

konyèw bòra o sira fè. dugu filailen tuma min, ni kòlòn kònò ji yèrè tè lamaga, musokòrònín wulila. a y'a ka murunin ta, ani a ka wugusi-kaba, ka wuli a sòn na. a bë min fò, o ye nin ye ?

- "na, n ka n ka murunin còngò, n ka musokòrò murunin còngò."

Sunikori fana wulila, a ko :

- "n mama, n fana ka murunin minè i fè, i k'a còngò."

musokòrònín kabara, a ko :

- "è, cènin o, e ma sunògò fòlò ? denmisènw bëe dara dè."

Sunikori y'a jaabi :

- "n'i b'a fè n ka sunògò, i bë taa nyintin fa ji la, ka na n'o ye. o tuma, n bë sunògò."

musokòrònín ye su bëe ban o ji

manikala laadala tulon

Banankôrô ye dugu fitin ye Kaba mara la. San wolonwula o san wolonwula u bë laada tulon dô kë min bë wele ko mahiko, i n'a fô farafinna dugu tòw la ale de ye cèya taamashiyèn dô ye hali n'i bolokora n'i ma mahiko in kë i ka cèya ma sabati fôlô, ka masoro i tè fosi kalama manikala cèya gundow la. Filan kulu fila dôgôw ni kôrôw faralen nyôgô kan cèw ni musow de bë jè ka ni kë nyôgô fè. Mahiko in mana se, dugu cèkôrôbaw yèrèwolo kodônnaw bë fara nyôgô kan ka mógo kelen sugandi o ka tôgô nyini ka da laadala tulonkèla ninnu na. O cèkôrôba ye mógo limaniya len de ye k'a ma sôrô n'a ye mahikoden ninnu tôgô da a bë sa sanni mahiko wèrè ka kë nka tulon nin sen fè a bë nafolo caman sôrô ani a ka sènèfènw bë bë nyè.

Cèkôrôba mana tèmè ka bô yen, cèkôrôba naani wèrè bë sugandi ani mûsokôrôba naani n'olu ye dônto tigiw ye. Olu de bë mahikodenw kôlôsi ma hiko waati la. Ni tulon in banna saya siran tè u la o san bëe kônô. San wolonwula in kônô denmi sènw bë sènèkè k'o wari fara nyôgô kan ka mara mahiko in kama banankôkèrèfè dugu funankèninw bëe bë bô tile 3 sènè kama. Tile 3 in kônô dugu cèmisènw ni npogoti-

ninw bëe bë si kungo kônô sènè la n'u nana so u bë tulon wèrè kë min bë wele ko namaladon.

O fana y'a danma tulonkèba ye min bë kë manden samôgô ye. Samôgô fana nisôndiyalenba bë misi kelen ani dôrô 4000 di u ma. San o san u yèrè bë malo foroba sènè k'o bëe fara nyôgô kan mahiko in kama.

Mahiko mana surunya tile wolonwulan filan kulu minw ka kan ka mahiko in kë olu bëe bë lajè. N'o y'a sôrô, mahiko cè min bë jamana wèrèw kônô olu bëe bë wele ka na, hali muso furulenw fana bëe bë wele ka na mahiko in kë. Ni tulon nin tò tora tile saba ye, u bë dununfôlaw sugandi, ka malo dègè jèman ni sanyô dègè dilan.

Manden cèkôrôba dônto tigi fèn o fèn, u bë wele bila u bëe ma, musow fana bë wele bila musokôrôba dôngotigiw ma u ka na tulon in na. Tulon nin don mana se donon kan nyè fôlô mahikoden cè ni musow bë labô, ka taa u labèn nganyan kôndô. U bë taa bô mógo bâ kaburuw la, n'u bôra yen duguda jinè (gi) sigira yôrô minnu na u bë se yen.

Cèya ni musoya gundo dô bë fô u nyè na ka tila ni san bë diya wali n'a bë goya o bë dô, o yôrô la misi ke-

len bë faga o tèmènen kô musow bë taa kô la, cèw fana bë taa u ta yôrô la ni cèya gundo bë fô y ye. Ni seli fana sera u bë taa nyôgôn bën yiriba dô kôrô o yôrô la sa cèkôrôbaw de bë u ka suya jira.

Cèkôrôba min ka kan k'u tôgôda o bi nyôngiri a kumbere kan, ka kuma, ka kuma, ka manden do kôrôbaw fô, o b'a sôrô ntura bilen fila jôra a kérèfè ani woro filen fila ani dègè filen 9. Olu bëe bë sin ka tunun kelen ye fini ni jiri marifaw bë sin ka bô a la cèw b'u mäsiri fini suguya kelen na. Musow fana n'u ta fini suguya kelen. O kôfè cèw bë jô nyôgô kô bolo fila, musow ta ye kulu kelen ye.

Cèkôrôba kelen bë bila u kô, kelen bë bila u bolo fan ni fan, ka kelen bila u nyè, o la u tôgô bë fô, u bë donki-lida tile 30 manden je-liw ni dununtigiw bë u kumbèn ka don so o waa-ti la mógo si tè u nyè-kôrötigè, mógo o mógo man'i tulo gélèya k'o kë i bë sa o san. F'u ka don fèrè la tuma min na. N'u sera yen cèkôrôbaw ni denmisènw bëe bë wuli k'i jô k'u fô. Ni u bôra yen o y'a konyè bannen ye.

Fode Magasuba
Zafu kuntigi Baginda.

kibaru kalanbagaw kuma yòrò

dakabana den

tali la, a ma se k'o kè. su saba tè-mèna ten.

o su naaninan, Sunikori ko a kò-ròkèw ma :

- "bi su in na, aw b'aw labèn. ni sungurunw sunògora, aw bè aw ka kulusiw bò, k'u don u la, k'u ka

taafe siri aw la."

Sunikori kòròkèw y'o bò a sira fè. su fè, dugu tilalen na, musokòrònin wulila, k'a ka murunin ta, ka taa don mògò ninnu kan. kulusi bè fèn o fèn na, a y'olu faga.

dugusèjè masurunya la, Sunikori taara a kòròkèw kunun, ka sira mi-

nè. u bòlen na so kò fè, a ye a yèrè n'a kòròkèw kè fununfunun ye, ka taa.

"kòlòn jugu jiri bè kari a yèrè kònò".

Badara Alu Kulubali
Npesoba

n'i sugora...

N'i ye tile ye kuncè, i bè dinyè faama kuma fò.

N'i ye tile ye, a bintò don, o ye dinyè masakè dò ka fanga bantò ye.

N'i ye tile ye, a bè bò kòròn fè, o ye dinyè masakè dò bòtò ye.

N'i ye dolo caman ye, i si bè jè.

○
○ ○

N'i ye wulu kasitò ye i la, o waati nyamakala dò bè jigin i kan.

N'i ye jakuma ye, n'a y'a sòrò, i ye gatigi ye, i ka mògò de bè boli ka taa dinyè fè.

N'i ye waraba ye ka fèn minè, ni amaw m'i minè o san, i bè sa.

○
○ ○

N'i ye kòlòn jalen ye, i bè taa dugu dò la, nka i taa kun tè nyè.

N'i ye kòlòn falen ye, o waati kònò, i ye baara o baara daminè, i jigi hàn

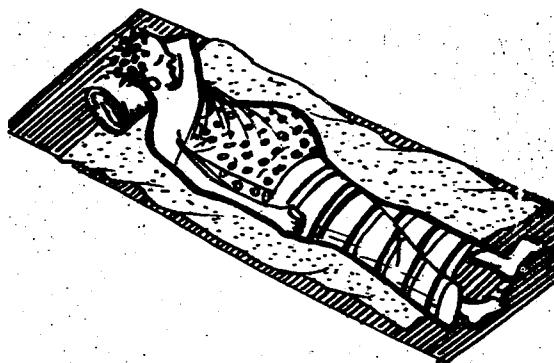
N'i ye jiba ye, i yèrè b'a kònò, garijègè ko belebele bè na i la o waati la.

N'i ye tasuma ye i yèrè ka du kònò, o ye kèle ye. Nka, mògò min fòlò b'a daminè, o jo tè ye a la.

N'i ye baganw ye, e bè k'u siri, i bè tile kònontò kò ka woro san, k'a ni mògò la, i bè kè nafolotigi ni jamatigi ye.

N'i ye suruku ye, o waati i garijègè bè bonya.

n'i muso kònòma don

N'i ye nkoronko ye, a b'i ka so, n'i muso kònòma don, n'a wolola, o den in tè a si dònko sira taama.

~~il ne sera pas mort de son chagrin~~
N'i ye dankalan ye o waati, o den farila jolifòn bè caya, fo mògòw b'a taamashyèn n'a ye.

N'i ye sanu ta, n'i muso kònòma don, a den bè kè cè ye. Nka, ni sanu in binna, wali n'a karila, den in tè si sòrò.

N'i ye mininyan ye, o den bè kè mògò faamuyalen ye kosèbè.

Ginyan dugutigi Hamadu Nyare ka kumakanw don,
Mama Tarawele de y'a sèbèn.

kibaru kalanbagaw kuma yòrò

nsiirin

cè dò tun bè, dencè saba tun b'a fè. a satò y'a denw wele, ka na a ka wari tila u ni nyògòn cè.

den ninnu wulila, ko u bè taa u yèrè sinsi n'u ka wari ye. u wulila, ka dugu dò magèn. duguba tun don, u sera dugu in na, u donna sugu kò-nò, u bée y'u nyènafèn san.

u kòròkèba ye wolo san. wolo in, ni i sigira a kan, ka dugu o dugu miiri, i bè taa o dugu kònò.

min dalen bè o kan, o ye dungare san. o dungare in, n'i y'a lajè, i bè dugu o dugu miiri, i bè o dugu mò-gò bée ye dungare in kònò.

u bée la dògònin, o ye ku si san. ni mògò o mògò sara, n'a sera k'a sòrò u m'a tigi su don, a bè filen kura ta, ka ji kè o kònò, a bè ku si in su ji la, k'a seri a su kan, a bè wuli.

o mògò saba ye nyògòn lajè, k'u ka sannifèn jira nyògòn na. u ko dungaretigi k'a lajè, ni kibaruya min. bè u kò so kònò. dungaretigi y'a lajè, k'a sòrò u bamuso salen don. a ko u ka na a lajè, ko u bamuso sara.

ku sitigi ko n'u bè se ka yen sòrò sisan, ko ale b'a kunun.

wolotigi ko k'u bée ka na sigi wolo kan, k'u bè se yen sisan. u sigira k'u nyèw datugu. a ko k'u ka nyèw dayèlè, o y'a sòrò, u sera ka ban.

ku sitigi ye filen kura ta, ka ji kè o kònò, ka taa jò u bamuso kun na, ka mògò bée gèn ka bò yen, k'a ka ku si su filen kònò ji la, k'o seri a bamuso kan, bamuso in kununna.

-den in saba, jumèn de y'u ba ka dugaw sòrò ?

Iburama Tarawele
Npesobi

bakari

Bakariba ye cè ye dèrè.

cèya ma kè fura ye bana ma, fo min bè far'a kan.
Bakariba tè fura ye,
dò de bè fara bana kan dòròn.

Bakariba nafa yòrò in, jò yòrò in, dò de bè fara bana kan dòròn.
Bakariba tè juru ye,
dò de bè fara bana kan dòròn.

yirika yirikaw minnu dònôna Bakariba tigiw,
Bakariba ma ye,
dò de bè fara bana kan dòròn.

Bakariba tigiw bè yan, Bakariba mògòw bè yan, jama yèrè bè yan.
Bakariba nafa yòrò ma ye,
dò de bè fara bana kan dòròn.

juru bè kani, Bakariba bè kani jurumanniw de la dè.
Bakariba, anw t'a seere ma,
dò de bè fara bana kan dòròn.

juru bè don juru don kun na, n'o y'a sòrò, jijukòròsaya don
Bakariba, anw ma deli k'a don yòrò ye,
dò de bè fara bana kan dòròn.

juru de bè baden n'a ba fara, n'a ma nyè min kò,
Bakariba, anw ma deli k'a nafa yòrò ye,
dò de bè fara bana kan dòròn.

Bakariba tigiw, an k'an sin nyògòn ye kabini sisan,
Bakariba, anw t'a seere ma,
dò de bè fara bana kan dòròn.

juru bè don juru don kun na, n'o y'a sòrò, jijukòròsaya don
Bakariba, anw m'a nò ye,
dò de bè fara bana kan dòròn.

juru ko mankan, juru ko kiri, juru ko fitinè, juru kani ko o ko,
Bakariba, an t'a nyè nyini, an t'a nyè dòn,
dò de bè fara bana kan dòròn.

maa tè wulu fa dòn, Bakariba bée Bakariba.

tinyè fò i teri ye tè teriya sa,
halì n'a y'a yoboyaba.

juru bè baden n'a ba fara,
yè.

Mahamadu Konta
Bamakò

kibaru kalanbagaw kuma yòrò

ka bò kati

mògò kolon don bè

Nin kèra cè dò ye n'a tògò tun ye ko zangolo. Zangolo tun ye sègènbagatò ye. Sègèn juguya kojugu fè, a taara laturudalaw sègèrè; u k'a lajè k'a dakan fò a ye. Olu k'a ma k'a ka hèrè bè wulu mara de la.

Zangolo ye wulu den caman ta ka mara. Olu ma se ka fosi las'a ma nkèlènnin kelen kò.

Zangolo taara faranin sillaw sègèrè, olu fana k'a ka hèrè bè wulu mara de la. A ye wulu den caman ta ka mara. Olu fana ma fèn wèrè sòrò nkèlènnin kelen kò.

Zangolo taara mori w sègèrè. Mori w fana ye wulu mara ko f'a ye. Zangolo diminna. A ko ni fèn o fèn ye wulu mara ko fò, a t'o tigi fo sanko ka kuma o fè.

wuludennin sòrò cogo

A seginnen so, morikè tagar'a laadi fo k'a sòn. Don dò la, a bòtò kungo la, a ye wuludennin fililen sòrò kolòn kolon kòno.

A ye wuludennin ta k'a bè morikè ka kuma lajè. A tora k'a yèrè nyininka: A bëna tògò min da wuluden in na, Bawo a ye wulu tògò bée da. Wuluden yèrè y'a yèrè tògò fò: "Mògò kolon don bè".

Zangolo ye "Mògò kolon don bè" ladon fo ka kè dosokòròba ye, Don dò a ko zangolo ma i. bë málloba ni sogoba san bi kòtobi ka ne lafa.

Zangolo taara malo fee rela fè yen; k'a ka malo dò juru don a la. O ye zangolo kè fèn bée ye, k'a ka sègènbagatòya jir'a la, ka laban ka malo di.

zangolo ni "mògò kolon don bè"

Zangolo taara sogo fee rela sègèrè, k'a ka sogo juru don a la. O fana ye zangolo ka sègènbagatòya jir'a la, ka sòrò ka sogo di.

Zangolo n'a muso y'u fa malo ni sogo tobilen la, ka laban ka "Mògò kolon don bè" lafa.

Zangolo ni "Mògò kolon don bè" wulila k'u bë taa kungo yaala la. Zangolo mana sira min ta, "Mògò kolon don bè" b'i jò; fò a yèrè nana nyèkun minè. A ko zangolo, ma ko n'a ye "Solefa" ye, a k'ale su, "Solefa" tun ye jinè nabaranin ka so ye, n'a tun y'a ko mèn ka tèmè.

U taara jinè nabaranin ka "Solefa" sòrò fuga kòno. Zangolo y'i kanto "Mògò kolon don bè" ma, su a minè.

"Mògò kolon don bè" girinna ka d'a kan. Jinè nabaranin ye sanu bò k'a di zangolo ma, walasa a ka "Solefa" to yen. U y'u kòdon. Zangolo seginna k'a su. "Mògò kolon don bè" girinna ka d'a kan jinè nabara ye sanuba wèrè bò ka di.

sanu sòrò cogo

U y'u kòdon. Zangolo labanna ka "Mògò kolon don bè" su. A girinna ka d'a kan. Jinè nabara ye sanu wèrè bò. "Mògò kolon don bè" sòròla ka "Solefa" faga.

Zangolo ye sogo doni ka taga so. Sanu sòròlen ye zangolo bò nògò la, k'a kè fèntigiba ye. A taara malo sòngo ni sogo sòngo sara fo ka dò far'u kan.

Sègèn kana mògò si bila ka kokèbali kè. I sègènna cogo o cogo, i b'a sòrò i ka fisa ni dò ye. Mògò kolonyara cogo o cogo, don kelen bè fisa ya i ma.

Nka foli bë kati mara balikukalandenw n'u kara mògòw ye. U bée ka dò fara cèsiri kan. Bawo k'a f'i ma sama, ka tila ka na f'i ma sonsan, o tè kun kòròta ko ye mògò si ma. Ala k'an kisi o ma.

Duguna Tarawele
kati zafu kuntigi

julakan gafe dòw bòra kodiwari

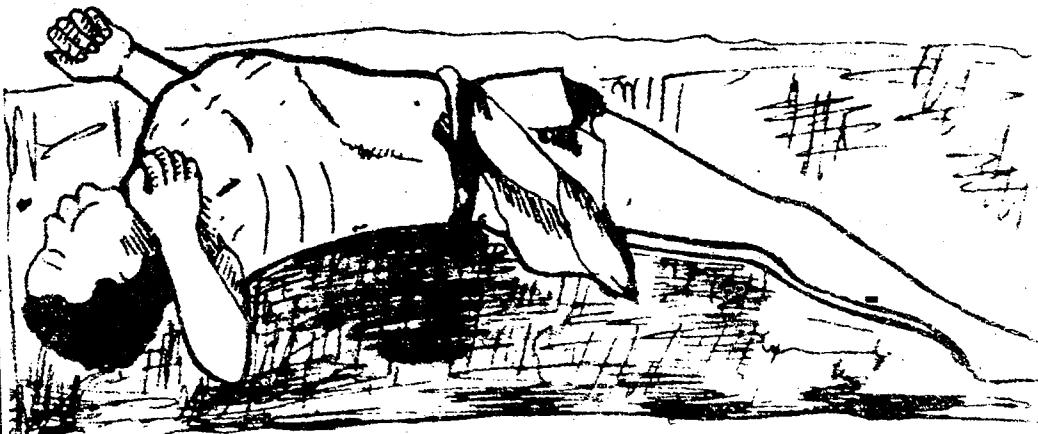
An y'a mèn kosa in na ko baara min bè ka kè Mali la kabini san tan ni kò, n'o ye an faso kan sèbènni ye, ko o baara nyògòn daminèna Kodiwari : mògò dama dòw bè Abijan kalanyòròba la, minnu bè ka julakan sèbèn, k'o kè gafew ye. O baara daminè tuma ni sisàn cè, u sera ka gafe wòorò de dila. O gafew ja filè nin ye nin kibaru nyè saba kònò.

nonin'
(la rougeole)

tétanosí

(le tétranos.)

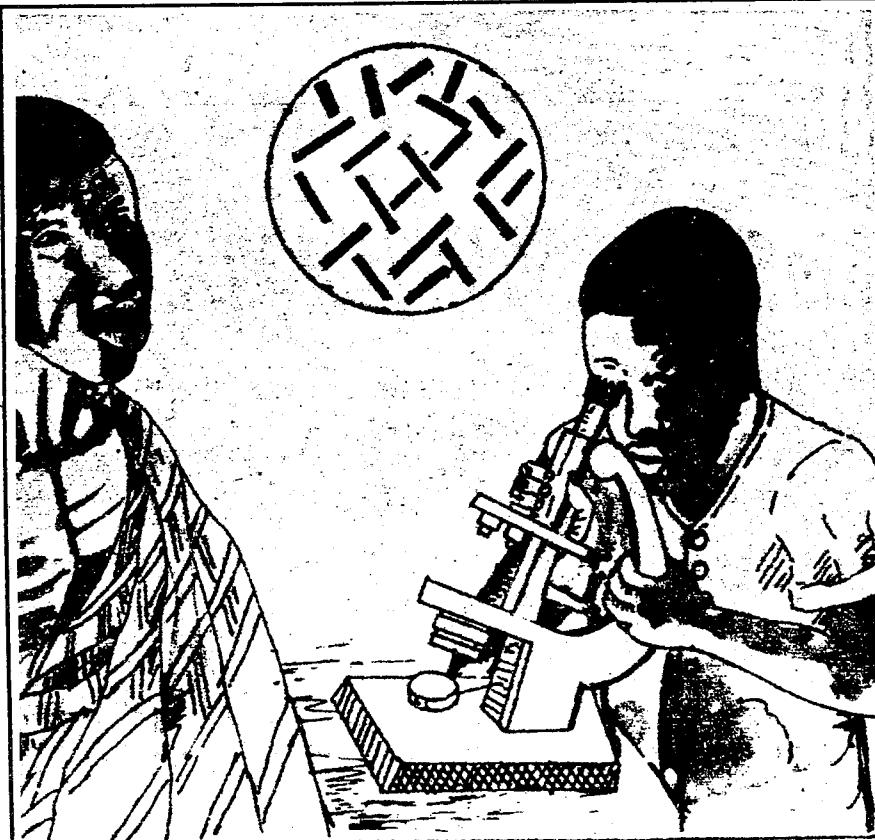
An bée y'a dòn ko faranfasi dòw bè hamanankan ni julakan ni nyògòn cè. Nka, o faranfasi bée n'a ta o ta, o tè mògòw balli ka nyògòr faamuya. Maninkakan min bè fò Lagire, ani mandinkokan min bè fò Senegali ni Gambi, olu fana bè ten.

O la sa, kodiwarikaw ni hotiwalitakaw mana gafe bò julakan na, laginékaw mana gafew bò maninkakan na, senegalikaw ni ganbikaw ni ginebisawokaw mana gafe dòw bò mandinkokan na, o bée bée se ka kè an magonyèfèn ye, iñ'a fò, an bée gafe minnu dila Mali la, olu fana bée se ka kè u magonyèfèn ye cogo min na. O konyèw bée se ka kè sababu ye, gafe ka caya an faso kan na, an bée ka nyògòn sòn hakili la, ka bò nyògòn kala ma ka taa a fè.

O kosòn, an ka foli bée Abijan kalanyòròba mògò ninnu ye u ka baara na famaba in na

Ala m'u dèmèna,
Ala m'u ka baara taata nyè.

Julakan gafe dòw bòra kodiwari

scgcsccgsé

(la tuberculose)

Ni mögò min delila ka kibaru kalan, i mana kodiwarikaw ka gafe ninnu kalan, i b'a ye ko faranfasi dòw bè siginiden dòw sèbèn cogo ni nyögòn cè. N'i b'a fè, o kalan ka nògòya i bolo, i b'i hakili to ninnu na :

- an delila ka siginiden min sèbèn ko "è", kodiwarikaw b'a sèbèn ko "é", i n'a fò "banakisè", n'o ye banakisè ye.
- an delila ka siginiden min sèbèn ko "ò", kodiwarikaw b'a sèbèn ko "ó", i n'a fò "sògo sò go", n'o ye sògòsògò ye.
- an delila ka siginiden min sèbèn ko "ny", kodiwarikaw b'a sèbèn ko "ñ", i n'a fò "ñ uman", n'o ye nyuman ye.

O tèmènen kò, kodiwarikaw bè taamashyèn sigi kuma dòw kun na k'u kanhakè jira, kanhakè min bè kumaw faranfasi ka bò nyögòn na, i n'a fò, "só" (i bè si so min kònò) ani "so" (i bè yèlèn so min kan k'a boli). O taamashyèn kelen de bè sigi tògò

dòw kinin fè, n'u b'a fè k'a jira ko o tògò in sinsinen don. N'i b'a fè ka o cogo faamuya konyuman, i bè se ka Bakari Jara ka kumaw kalan, kuma minnu bòra nyètaa nimòrò 5 la, a nyè 4 ni 5 la.

Nka, hali n'i ma se ka taamashyèn ninnu faamuya konyuman, o kana kè i kònònafili kun ye : i bè se ka gafe ninnu kalan, k'a sòrò i ma taamashyèn ninnu jate fèn ye, i delilen bè ka kibaru kalan cogoya min na.

boloci

(la vaccination)

Julakan gafe dòw bòra kodiwari

Mògò minnu jèra ka gafe wòorò ninnu dila, olu filè :

- Claire Grah
- Yusufu Keyita
- Kalilu Tera
- Musa Kulubali
- Sanusi Jabi
- Lamine Sanogo
- Gi Yugone Bi

kalosabasccsabcsabcsab

(la coqueluche)

senfagabancí

(la poliomylète)

Ni min b'a fè ka gafe ninnu sòrò, i bè lètèrè ci adèrèsi min ma, o filè :

i.l.a.
08 BP 887
Abidjan 08
(Côte d'Ivoire)

nyògòndan dò sigira sen kan

An bè balikukalanden jolenw ladònniya k'a fò nyògòndan dò sigira sen kan aw ni nyògòn cè farikolo kènèya hukumu kònò. Nyògòndan in labènna aw ye an ka minisiriso fè, min ka baara nyèsinnen don hadamadenw ni kènèya ma.

A nyininen don aw fè, aw k'a lajè :

1. ka maana dò bò dugu kan, kènèya bè min kònò, n'a denw bè hèrè ni bëndiya la,
 2. ka ntalen tan nyògòn sèbèn farikolo ni kènèya kan.
- ○

Aw ka kan k'aw ka hakilijakabò sèbèn ci adèrèsi min ma, sanni san 1983 marisi kalo tile fòlò cè, o ye :

kibaru

b.p. 24

bamakò

mali

faama jateminèkan

Fanga bè faantan na,
a bè sènè kè.

Faama bè fanga la,
a bè bònè kè.

Fanga tè faama la,
a bè kèlè kè.

Faantan tè fanga la,
a bè dèrè dè.

Bakari Jara
Bamakò

Aw bè se k'aw ka sèbèn w ci nègèjuruso fè,
wali k'u di aw sigi yòròw balikukan nyémogòw ma,
wali k'u di gafe feere yòrò mògòw ma, minnu bè

- Jijan dògòtòròso la,
 - Kònòbugu dògòtòròso la,
 - Yangaso cikèlakòliso la,
 - Kinyan bagan furakè ciyakèda la,
 - Kilela dògòtòròso la,
 - Sibi dògòtòròso la,
 - Narenà cikèlakòliso la,
 - Yoroso dògòtòròso la.
- ○

Nyògòndan in jaabi bèna di aw ma awirili kalo tile fòlò san 1983, kibaru kònò ani grajo laseliw sen fè.

Nyògòndan ladiyalifènw filè :

- mògò fòlò bèna dòròmè waa mugan sòrò,
- mògò filanan bèna dòròmè waa tan ni duuru sòrò,
- mògò sabanan bèna dòròmè waa tan sòrò,
- mògò naaninan bèna dòròmè waa duuru sòrò,
- mògò duurunan bèna dòròmè waa saba sòrò.

Mògò minnu mana danni kè, olu ka sèbèn w bèna bò kibaru kònò, ka tila k'u kè u danma gafew ye.

○
○

A nyininen don aw fè, aw kana nyinè k'aw tògò ni jamu ni si hakè n'aw ka dugu tògò n'a aròndisiman n'a kubedaba pereperelatigè aw ka sèbèn w kònò. O tèmènen kè, aw bè se k'an ladònniya fana, cogoya min na, an bè se k'aw lasòrò joona, n'an mago sera aw ma.

Ala k'aw garijègè foni...

duga

u ye Duga bò, k'a lasigi fèrè la.
u ye Duga ka jeliw wele.

jeliw weelen, Daa Monson ko :

- "aw tun bè min fò Kòrè Dugakòrò ye,
aw ye n'o fò an nyè na, a k'a mèn,
sabu Segu bè taa n'a ye bi."

nin yòrò in nana ka n'a fò a ye o tuma sa a ka jeliw fè,
a sigilen u cè la,
a dimina, ka dimi, ka dimi.
a y'i yèlèma ka pan, a taara.

a taara munumunu tuma min na,
a nana, ka na jigin.

a ko : - "Daa, e tè se ne na koyi.
ne muso de ye n janfa.

n'o tun ma ne janfa, e tè se ne na abada."
a sigira a ka jeliw cè.
a dimina ko kura, k'i yèlèma, ka pan ka taa.
a taara, ka taa yaala, fò a sago selen.

a nana jigin tuma min na, a ko :

- "Daa, e tè se ne na.
nka, n tè n ka jeliw to i bolo.
fèn min ka di i ye, i k'o kè."

Daa Monson ko : - "fèn min ka di an ye,
an bè taa n'i ye Segu."

a ko : - "o tè ne ye, Segu tè n ye a nyè na.
n ka wuli ka bò o kan."

Daa ko : - "wa, i ka jeliw, an bè taa n'u ye Segu."
olu ko : - "an tè Segu ye an nyè na abada.

an jèra ka diji min,
jalaji kòni, an b'o min nyögòn fè."
a ka jeli bée y'u yèrè faga.

a yèrè ko Daa t'ale faga, a t'a minè.
n'a dinyèna o ma, a k'a yèrè faga ;
n'a ma dinyè o ma, mögò tè se ale la.
Duga y'a ka cèminèn bée bò a yèrè la,
ni ka marifa ta, k'a yèrè faga.

o
o o

o kèlen, muso bolila, a ko :

- "faama, aw y'a fò cogo min na, n y'a kè ten."
a ko : - "tabarukala. i ni ce. i ni baraji.

nin diyara an ye dè.

i ye fèn min kè an ye, o sara t'an bolo.
min dira i ma, a bè yen wa ?"
- "òhòn, a bè yen."

ko : - "wa, dabali kè k'a na n'a ye.

anw m'a fò i ye k'a tò bilalen bè i nyè Segu yan wa ?
a bilalen bè yen wo."

muso nana ni sanu mure ye.

Daa ko : - "tabarukala," ko : "a barika, gasi m'i sòrò.
nka, Tinyètigiba Dante, a fò muso nin ye,
anw siranna a nyè dè
an tè se ka taa n'a ye Segu.

n'an taara n'a ye Segu,
kun min y'a to, a y'a cè mine k'ta d'an ma,
ne yèrè ka fanga in mana diya,
ni mögò wèrè nana ko a bè n minè,
a bèn'a di mögò wèrè ma.
ne tè se ka taa n'a ye,
aw k'a fara a cè kan yan."

u ye muso yèrè kun ci, k'a fara a cè su kan.

o
o o

Daa ka dununfòlaw, an'a ka burufyèlaw,
a y'olu nyininka sa, ko :

- "o tuma na, an bè taa Segu.
fèn min b'aw fè, n'aw bèn'o fò Segu, aw k'o nyini."

aye, baden jugu ye woro jè saraka min bò,
Mawula,

o si tè Duga fè fosi nyè dòn fòlò.

aye, joni bè Duga sòsò ?

Samanyana Basi bè Duga sòsò,

a y'o kunba tigè ka bò

o kanba da la. baju bannen.

tò kunkurun y'i binibini,

i ko Mande gana saraka misi.

aye, jaa, baju wo, baju wo, baju bannen.

wa, baju ka wusa bòrògè ye,

bòrògè dun ka wusa den kolon wolo ye.

ko faantanden, n'a ye faama kunko fò,

ko faama b'a kè woro sòngò ye.

u nana ka jigin Segu, Segu kèlebole kème dilanya.

u farala nyögòn kan, ka sigi bana kò.

dòlè nana, di nana.

u farala nyögòn kan sa, fo "korokoro kunba".

Segu yo, mögò bè mögò kòn Segu la,
Segu yo, mögò si Segu taabali tè.

aye, hali masakè mana kè dafilatigi ye,

hali masakè mana kè sojalitigi ye,

i ye kamalen ye, Karadige,

Daa ye kamalen ye.

bamanankan kunnafoni sèbèn kura

dò bòra, min bè wele ko

"faso kumakan"

Kabini sètanburu kalo tile 22, san 1982, an faso ka yérèta kumbèn don, an ka pariti "UDPM" ni kunnafonidisoba nyémögòw y'a janiya ka jèkulù sigi sen kan, min ka baara bè nyèsin an ka kunnafonisèbènba lesòri "ESSOR" dilanni ma bamanankan na, Kibaruya sèbèn in tògò "Faso Kumakan". A sèbèn nyè fila bè politiki walew kan ani an ka jamana kònòròkow ni jamana wèrèw cè konyèw fana. A bè bò sibiridonyaw fè lesòri tubabukan kibarusèbèn kònò.

Baara in ye ko daminè de ye. O de kòsòn an bè balima sènèkèlaw, mònnikèlaw ni baganmaralaw

ni bololabaarakèla wèrèw ladònniya, olu minnu ye kibaru kanubagaw ye, u k'a dòn ko dafalan sòròla u ka kunnafonidisèbèn na bi, u bè se ka galoduguw kibaruyaw ni jamana wèrèw taw sòrò min kònò, ka fara an ka kungo kònòna kibaruyaw kan.

N'i ye faso taatò ye nyè, o y'a sòrò fasonew bée da bè file kelen na. O tuma a tè bén fò duguba kònò mögòw ni wula kònò mögòw ka kan kelen fò ka nyögòñ faamuya jamana wale bée la, ka nyögòñ kumanyögònya walasa an ka sòrò bè se ka yiriwa jamanadenw ka hèrè sira kan. O la sa an ka kan k'a dòn k'an danbe de b'an ka kanwna. An ka nyètaa ntuloma don fana.

"kibaru" ka arajola kunnafoniko

"Kibaru" kanubagaw y'a kòlòsi ko jumakun saba tèmènna ka sòrò u ka kunnafoniw ma lase u ma arajomali fè.

O kèra baasi ye min kòrò bè faamuya, k'a d'a kan, a nyögòñ ma deli ka "kibaru" sòrò fòlò kabini a kanubagaw ka lètèrèw kalannia, daminèra Arjomali la, san 1977.

"Kibaru" kanubagaw ka lètèrèw kalanbaliya fo ka se jumakun, saba ma, o sòròla min fè o filè nin ye :

Mamadou Nyama JARA min b'a baara kè juma o juma, "kibaru" tògò la, o taara Dakaru, Senegali jamana la, tònsigi dò la. N'a bòra Dakaru, a ka kan ka taa kalan dò la, Wagadugu, Otiwalita jamana la, min bëna waati jan

ta, bawo a bèna san fila wali saba nyögòñ sòrò.

Mògòko nana se "kibaru" ma, k'a d'a kan o waati la, "kibaru" baarakèla dòw tun bè labèn na ka taa Mòti mara kubeda la, fulakan kunnafonisèbèn dilanni kama, n'o bè wele "KABAARU", n'aw yèrèw bè fèn caman dòn o la kaban.

aw ka lètèrèw

kalanni

O kònònafili sen fè, Ala nana n'a ka sebaaya ye ka pariti "UDPM" ani Mali kunnafonidisò Minisiri, Madamu Gaku Fatu NYANGI bila "L'ESSOR" dilanni sira kan, bamanankan na, n'o bè wele ko "FASO KUMAKAN", n'aw bè se k'o sòrò, sibiri o sibiri, "L'ESSOR" kònò, min bè dilan nansaran na.

O Bamanankan Kunnafonisèbèn

ni kibaru bée lajèlen bè dilan yòrò kelen na kibaruso la. O de kòsòn, nyémögò n'o ye Basidiki TURE ye, "kibaru" ka wele sera o ma, k'aw ka jumadonyaw lètèrèw kònò kuma lase aw ma, cogoya la, min bè bée nisòndiya.

Basidiki TURE ye balikukalan so baarakèla fòlò dò ye. O sira tigè la, dunan t'a ye kibaruko la. A kèra kibarudilannaw kuntigi, Amadou GAGNY Kante, ka dangan fòlò ye san 1973 ni 1975 cè. A taara kalanna Mòsuku, Irisila, san 1975 ni 1981 cè.

N'ale nana nyinan, ka bila "kibaru" sira kan tugun, o ye fèn ye min bè bée nisòndiya. O de sababu la, an b'aw ladònniya k'aw ka kunnafoniw bèna lase aw ma juma o juma Basidiki TURE fè "kibaru" n'a dilanbagaw bée tògò la.